

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita

Fakulta

Obor řízení

Uchazeč

Pracoviště uchazeče, instituce

Habilitační práce

Oponent

Pracoviště oponenta, instituce

Pedagogická

Pedagogika

Mgr. Petr NAJVAR, Ph.D.

Katedra primární pedagogiky a Institut výzkumu školního vzdělávání Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity

Dva způsoby nahlížení na kvalitu výuky

prof. PaedDr. Iva STUHLÍKOVÁ, CSc.

Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Text posudku

Autor předložil soubor 11 publikovaných prací, které spojuje téma zkoumání kvality výuky. Klíčové téma souboru prací vystihuje název „Dva způsoby nahlížení na kvalitu výuky“. Práce s různým podílem autorství habilitanta byly publikovány v letech 2009 – 2017, jedná se o tři kapitoly, dvě syntetické monografie a šest článků v renomovaných českých pedagogických časopisech. Čtyři práce byly publikovány anglicky, včetně jedné kapitoly v monografii v zahraničním nakladatelství. To vše svědčí o tom, že habilitant předkládá vyzrálý soubor prací, které ukazují přijetí jeho odborné práce širokou odbornou komunitou.

Autor po empirickém i teoretickém zpracování přístupu kvantitativních videostudií postupně ve své výzkumné práci přesunul svůj zájem k obsahově zaměřenému přístupu ke zkoumání kvality výuky. Ve chvíli, kdy se tento zájem podařilo synteticky shrnout v monografii „Transdisciplinární didaktika: o učitelském sdílení znalostí a zvyšování kvality výuky napříč obory“, dospěl k potřebě komparovat oba přístupy; výsledkem takového komparativního pohledu je závěrečný text ze souboru prací.

Téma, jemuž se autor věnuje, je mimořádně aktuální, a on to na řadě míst naznačuje. Nejvíce to vyvstává právě v závěrečné práci souboru, plně autorském článku „Zkoumání (kvality) výuky: srovnání dvou přístupů“, otištěném v *Pedagogice* v r. 2017. Tam diskutuje i souvislost těchto přístupů s pojetím vzdělávání a naznačuje i nevyhnutelnost pnutí v nahlížení na vzdělávání, jehož jsme svědkem.

Předložený soubor prací velmi přesvědčivě dokládá přínos habilitanta ke zkoumání kvality výuky. Byť předložené práce jsou až na poslední z nich spoluautorské (a autor pečlivě svůj podíl vyhodnocuje), předložený komentář jasně ukazuje hluboký vhled a osobní přínos autora do problematiky, kterou syntetickým způsobem představuje. Je zřejmé, že takové proniknutí

do tématu nelze vystavět jinak než na půdorysu dlouhodobého studia a výzkumu a že habilitant patří k lídrům autorských týmů.

Závěrečná práce souboru je plně autorská a i když se v určitých místech opírá o myšlenku polarizování přístupů obsaženou už v práci „Profesní soud o kvalitě výuky: předem a následně strukturovaná reflexe“, uchopuje ji širěji. Závěrečná stať je velmi hutnou a informačně bohatou kompilací obou přístupů, včetně jejich potenciálu a limitů a lze očekávat, že se stane, podobně jako monografie představující oba přístupy, referenčním textem.

Společným rysem textů, které habilitant předkládá, je jazyková preciznost, výstižnost a terminologická přesnost a důslednost. Z textů je patrný ohled na čtenáře, na sdělnost, myšlenková linie je transparentní. Poslední, plně autorský text podává svědectví i o pedagogických kvalitách habilitanta, protože i když je text vědeckou kompilací metodologických přístupů, jasně ukazuje didaktické kvality; čtenář je pečlivě veden a vybaven poznatky důležitými pro zhodnocení obou přístupů až k závěrečné pasáži, která vzbuzuje další otázky (o epistemologickém kontextu obou přístupů a o jejich dopadech). Habilitant tyto otázky připomíná také v Diskusi v předloženém „Komentáři k souboru předložených prací“, shrnuje tam znovu odlišnosti i to, co mají oba přístupy společné.

Lze říci, že v současnosti jsou oba přístupy již poměrně dobře akceptovány českou didaktickou komunitou, přestože obsahově zaměřený přístup v podobě spolurozvíjené habilitantem se teprve dostává do širšího pedagogického povědomí (viz např. ediční poznámky Dvořáka v Orbis Scholae, 2016, 2). Nicméně u obou přístupů je dostatečně popsáno jejich teoretické zakotvení, zdokumentována evidence, kterou přinesly a oba tak tvoří důležitou metodologickou výbavu odborné komunity pro zkoumání kvality výuky. To je třeba výrazným způsobem připisat právě habilitantovi, který se tak podílí na utváření vědecké školy a významně ovlivňuje rozvoj svého oboru.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

Přestože ve výše uvedených pasážích oceňuji explikační hodnotu předložených textů, pročtení souboru prací ve mně vzbudilo některé otázky, na něž v textech odpověď nenacházím. Uvedu dvě:

- 1) Autor oceňuje obsahově zaměřený přístup k analýze výuky jako ten, který dokáže rozkrývat procesy didaktické transformace obsahu cestou didaktických kazuistik, propojujících ontodidaktické a psychodidaktické hledisko v metodickém postupu 3A (anotace, analýza, alterace). Jednotkou analýzy je výuková situace.
Kladu otázku, zda je jedna výuková situace dostatečným prostorem pro analýzu.
Nebylo lépe vzít v potaz např. tématický celek? Nestává se, že analýza na úrovni

výukových situací nezachytí správně momenty učitelovy „pohotové reakce na nepředvídatelné dění“ (Black, Wiliam, 2009; moments of contingency), které mohou znamenat reakci na kvalitativní změnu porozumění (např. když žák používá stejný koncept jiným způsobem, pro označení jiných obsahů v tematické vrstvě než dřív, apod.), resp. náhlou restrukturaci poznávacích potřeb (AHA efekt, potřeba odbočit a porozumět nejprve něčemu jinému, apod.)? Tyto momenty mohou bez širšího kontextu zároveň působit jako didakticky neefektivní.

V knize „Transdisciplinární didaktika“ autoři píší o principiální otevřenosti didaktického postupu u zúčastněného (konstruujičího) poznávání. Není právě tato principiální otevřenost klíčovým prvkem, který ovlivňuje nejen kvality výuky, ale i přesnost jejího zkoumání?

- 2) V závěru plně autorského textu „Zkoumání (kvality) výuky: srovnání dvou přístupů“ autor uvádí, že oba přístupy představují rozdílná pojetí vzdělávání. Zajímalo by mne v té souvislosti, jak habilitant nahlíží vztah obou přístupů ke zjišťování kvality výuky k hodnocení výsledků vzdělávání.

Závěr

Habilitační práce Petra NAJVARA *Dva způsoby nahlížení na kvalitu výuky* **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Pedagogika.

V .Českých Budějovicích dne 31. 8. 2018